

Veli-Matti HYNNINEN

LIEHUVAT LIPERIT

LIEHUVAT LIPERIT

© 2018 Veli-Matti Hynninen

Kansi: Tapio Soivio

Taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-0752-4

LIEHUVAT LIPERIT

ESIPUHE

Minulla on vähän asiaa
Miten kirjoittaa lipereittä?

Tätä päätoimittaja Rauno Velling kysyi kutsuessaan minut 1980-luvun alussa porvoolaisen Uusimaa-lehden kolumnistiksi. Olin juuri muuttanut Helsingistä kirkkoherraksi Loviisaan. Lehden graafikko muotoili palstalle tunnuskuvan. Siinä liperit oli upotettu journalistin sulkakynään. Siitä sai Ex Librikseni ja Vaakunani samanaiheisen tunnuksen.

Päätoimittaja Kauko Vanajaksen Puoli Kaupunkia lehdessä linja jatkui. Tapio Soivion piirrokset liittyvät erottamattomasti kolumnien ajatukseen. Tämä kirja on nyt lajissaan kolmas, jossa Tapion piirrokset pitävät seuraa ajatuksilleni. Sadoista kolumneista on tähän koottu pieniä vihjeitä.

Mitä enemmän vuosia, sitä enemmän huomaan innostuvani. Elämä tuntuu paranevan vanhetessaan.

Nukkua en malta, kirjoista en oikein osaa luopua, enkä aamu-uintia halua jättää väliin.

Eniten kärsin elämästä ja rakkaudesta.

Muutan ääneni tuntemattomaksi omalla äänelläni.

Lämpöisesti kiitän lukijoitani.

”

Helsingin Kalliossa, Castréninkadun Presbyteeriossa
Joulun alla 2018

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Veli-Matti Hynninen". The script is fluid and cursive.

Veli-Matti Hynninen

SAARNASTA ELÄMÄN VOIMAA

Tunnettu teatterimies Eino Kalima pani kirjansa nimeksi. "Aioin papiksi, jouduin teatteriin." Käviköhän minulle päin vastoin?

Ainakin olen innostunut etsimään saarnoihin innoitusta näyttelijöiltä. Ei tämän aivan uusis harrastus ole. Jo vuosia sitten tällädyin lauantai-iltaisina kuuntelemaan stand up -koomikkojen puheita teatterilavoille. En tiedä paranivatko saarnani niistä hitusen vertaa, mutta spontaanin puheilmaisun seuraamisen koin jo sinänsä virkistävänä. Tätä lavaviihteen iloa jaksoin seurata aikani, en enää.

Sen sijaan venäläisestä näyttelijöiden kouluttajasta, teatteripedagogista Konstantin Stanislavskista en ole päässyt eroon. Hänen kirjaansa Näyttelijä työ tartun aina kun ryhdyn valmistelemaan saarnaa. Kirkko ja teatteri, papin ja näyttelijän työ sisältävät yllättävän paljon yhteistä ajatusta. Ei ole kaukaa haettava, että saarnaaja inspiroituu näyttelijän työstä.

Jos papin elämä on elämää Jumalan ja kirkon lumoavassa työssä, Stanislavskin elämä on puhtaasti elämää taiteen palveluksessa. Stanislavskin yksi perusajatus on, ettei näyttelijästä voi tulla Hamletia, Othelloa tai muuta, jota hän roolissaan näyttelee, vaan liikkeelle on aina lähdettävä "omasta itsestään", eli omasta elämästään. On ponnistettava omasta henkisestä ja psyykkisestä kokemuksestaan.

Jokaisella on oma tunnemuisti, emotionaalinen muisti, jonka voi sitten rinnastaa sen henkilön kokemukseen, jota näyttelee tai jolle saarnaa.

Tämä toimii myös saarnassa. Siinä on poissaolevaa käsiteltävä läsnä olevana. Ei pidä puhua Aabrahamista tuhansien vuosien takaisena vaan patriarkkana joka tässä ja nyt vaikuttaa keskellämme ja puhuu meille. Jos saarna harhaillee muissa maailmoissa eivätkä sen henkilöt asetu puhuvina ja elävinä keskellemme, saarnaaja ei ole ymmärtänyt saarnan perusluonnetta olla Jumalan äänenä tässä ja nyt.

Saarnassa ilmestyy aina todellisesti läsnä oleva Jumala itse. Saarna ei siis ole puhetta Jumalasta vaan Jumala itse puhuu. Harhaileva saarna esittää erilaisia mielipiteitä, ajatuksia, analyyseja elämästä. Elävä saarna välittää Jumalan äänen. Saarna ei siis ole diagnoosi, resepti vaan lääke, joka parantaa ja tuottaa jumalallista voimaa ja iloa kuulijalle.

Koska saarna on jumalansanan tapahtuma, se on enemmän kuin opettamista tai informaation jakamista. Se ei ole puhetta lääkkeestä vaan lääke. Saarnassa on kysymys siitä mitä Jumala yksin tekee, miten minun nyt käy ja mitä minun pitäisi tehdä, jotta Jumala sisäistyisi minussa. Saarna on tapahtuma, jossa odotus ja kokemus ottavat oman paikkansa. Saarnaaminen on puhetta jumalansanassa, Jumalan toiminnan sisällä (Preaching from Within).

Saarnat ja teatteriesitykset voivat olla mykkiä tai paljon puhuvia tai molempia. Mutta joskus ne jättävät kylmiksi, mikään ei kosketa. Useimmiten syy ei liene esityksessä vaan itsessä, en ole vastaanottavaisella mielellä.

Näinä viran jälkeisinä vuosina toimitan kyllä viikkomessun rippisaarnoineen joka perjantai, mutta sunnuntaisin pääsen saarnaamaan harvemmin. Tunnustan kyllä, että tunnen joskus huolta kuunnelllessani kollegojen saarnoja. Ne ovat herättäneet minussa uutta halua retoriikan opiskeluun. Vaikka takana on pitkät vuosikymmenet saarnaajana, joka kertoo kun nousen saarnatuoliin, siinä on jotakin uutta. Saarna on jumalanpalveluksen dramaturgiaa, sanomisen taitoa, raamatuntekstin tulkintaa. Koskaan ei kai pitäisi ajatella, että jokin on saatettu loppuun. Loppua ei ole.

CADILLACILLA TAIVAASEEN

Parempi yksi iloinen päivä kuin koko ikä kohtalaista. Sanalaskut ja sanonnat tietävät miten olla ilon ja nautinnon lähteillä. Eivät laulut lopu laulamalla, eikä työ tekemällä, eikä kirjat luke-malla. Vaikka kesä alkaa olla loppuillaan, sen ilot kantavat kauas.

On ollut jännittävää seurata piispojen puheita ja punnintoja. Usein sitä ihmettelee miten nämä itseäni nuoremmat esipai-menet irrottavat ajatusta kehyksistään. Tai sitten sitä, mistä he eivät rohkene paljontakaan puhua, tai sitten vaikenevat kokonaan - varmuuden vuoksi.

Toisin kuin jotkut naapurimaistamme, oma kirkkomme ei anna uuden avioliittolain järkyttää kantojaan. Piispatkin ovat monista asioista eri mieltä, mutta kirkon olemus vaatii joskus tekemään yksimielisiä päätöksiä. Piispainkokouksen tuore päätös on hyvä esimerkki. Piispoissa on myös huomattavia ajattelijoita. Tämän kaartin kärjessä porskuttaa aktiivisena

Espoon emerituspiispa Mikko Heikka. Hän ei halua "vaarallisistakaan asioista" vaieta. Hänen esseistin ja kolumnistin kynänsä piirtää terävää jälkeä median ja kirjojen lehdille.

Verbaalista notkeutta, intohimoista luotausta, viimeisteltyä muotoilua. Mikon teksteistä on helppo tulla hyvälle tuulelle, vaikka käsiteltävät asiat ovat usein vaikeimmasta päästä. Mikon uusimman kirjan nimenä on: "Kapitalismi, kristinuskon musta

joutsen. "Esseitä uskosta ja rahasta. Kirja on vielä painokoneissa valmistumaisillaan, mutta olen päässyt ennakkoon maistelemaan sen kirpaisevia makuja. Kirjoittaja sanoo syntyneensä ja kasvaneensa kaupassa mausteiden tuoksussa ja varaston puolella roikkuneiden poronlapojen savunhajussa. Kaupassa oppi näkemään miten raha oli ovi moneen maailmaan.

Heikan syntymäseudulla Tornionjokilaaksossa kruunu avasi oven yltäkyläisyyden maailmaan, jossa Volvot ja Saabit, valot ja tavarat loistivat pohjoisen yössä. Markka puolestaan raotti ovea kovempaan ja karumpaan maailmaan, jonka keskeltä kasvoi yritteliäs, kotikutoisuuden henki. "Sota oli käyty ja jonkinmoinen rauha ostettu rahalla ja verellä."

Mikko Heikka pohtii uskon ja rahan, uskonnon ja talouden sekä lahjan ja hinnan välistä suhdetta. "Emme saa nuollesamme mitään mukaamme, emme edes pinkinväristä Cadillaciamme." (Ben Witherington). Piispa kysyy myös Jeesuksen asemaa maailmanhallinnassa. Oliko Jeesus enemmän yhteiskunnallinen ajattelija vai lopunajallinen profeetta? Vai eskatologinen unelmoija, outo lintu, joka odotti Jumalan valtakunnan pikaista murtautumista maailmaan?

Olihan Jeesus ajallisen elämäntavan opastaja, köyhien ja syrjäytyneiden puolustaja. Rauhan ja oikeudenmukaisuuden tuli toteutua tässä maailmassa, eikä vasta tulevassa. Mikko Heikan Jeesus ei näyttäisi olevan tuonpuoleisuuteen haikailevan utoipisti vaan aktiivinen ihmisyyden puolesta taisteleva toimija.

Entä kirkko? Miten hyvin tai huonosti se on toteuttanut tehtäväksi antajansa perusajatuksia? Heikan kirja torjuu menestyksen teologian painotuksia, jossa etsitään tukea ihmisen rikastumisvimmalle. Miten syvälle rahan ihannoimiseen kirkko on kapitalismin puolustajana langennut?

Heikan kirja muistuttaa samasta mitä äiti Teresan (Agnes Gonxha Bojaxhiun 1910–1997) toimintamalli köyhimpien hyväksi käytännössä merkitsee. Äiti Teresa julistettiin pyhäksi laupeuden riemuvuoden aikana. Hänen kanonisoimispäivänään (4.9.2016) sytytämme kynttilän rauhattoman ja rahattoman maailman toivolle.

HUIMAAKO PAPPIA SAARNATUOLISSA?

Piispan kerrotan kerran antaneen saarnatuoliin nousevan papin käteen tyhjän paperin ja käskyn: "Saarnaa tästä!". Pappi näytti puhdasta paperia seurakunnalle ja sanoi: "Tältä puolelta paperi on tyhjä." Ja sitten hän käänsi kuulijoilleen paperin toisen puolen, ja sanoi: "Näette että tämäkin puoli on tyhjä."

Piispansa ohjeen mukaan pappi aloitti saarnansa ja sanoi: "Tyhjästä loi Jumala taivaan ja maan", ja siitä saarna jatkui. Tarinan mukaan harvoin on niin hyvää saarnaa kuultu.

En ollut vielä rippikouluakaan käynyt, keskenkasvuisena kumminkin, kiipesin kerran salaa kotikirkkoni korkeaan saarnatuoliin ja kokeilin miten sana kumahti tyhjässä temppelissä. Samalla lupasin itselleni, että täältä vielä kerran aivan oikeasti haluaisin saarnata.

Tämä toive on kyllä täyttynyt. Laskin, että olisinko kaksi- tai kolmetuhatta saarnaa jo pitänyt. On niitä ainakin enemmän kuin mihin muista yltää. Mutta saarnaamisen opastajaksi en ole vielä rohjennut. Näköjään niillä, jotka ovat minua vähemmän saarnanneet, tuntuu olevan enemmän rohkeutta toisten opas-

tamiseen. En ole ainakaan vielä siis saarnakirjoja kirjoittanut, enkä tiedä rohkenenko laisinkaan.

No, nyt on käsillä yksi elämäni jännittävä hetki. Nousen Kuloosaaren seurakunnan saarnatuoliin hetkellä, josta on kulut lähes viisikymmentä vuotta ensimmäisestä saarnastani. Kuloosaaren saarnatuoli ei kohoa kovin korkealle mutta minulle se on aina korkea ja pyhä. Kunnioitusta herättävä saarnatuoli. Ensimmäinen saarnakirkko, saarnatuoli ja ensimmäinen seurakuntavirka.

Saarnatuolin yllä usein oleva katos, baldakiini muistuttaa tavasta kantaa hallitsijan pään päällä suojaavaa katosta. Saarnatuolin yllä se muistuttaa, että saarnaajan pään päällä on kuningasten kuningas. Katse ylös, Pyhä Henki laskeutuu taivaasta alas Kristusta kirkastamaan.

Saarna on mysteeri eli salaisuus, jossa Jumala on todellisesti läsnä. Henki tekee sanan eläväksi. Kipuaminen saarnatuoliin on papille aina jännittävää ja ainutkertaista, elävän sanan pyhyyttä ei voi liikaa korostaa.

Tunnustan, että saarna on yksi elämäni intohimo. Maailmamme ohjaava näkymätön voima avaa papin suun, saarna ei ole puhe, ei kokousmuistio, ei kauppalista vaan jumalallinen mysteeri johon Jumala itse kätkeytyy. Saarna on palava pensas, joka sytyttää ja roihuaa.

Palavan pensaan äärelle ei pidän jäädä muina miehinä poimimaan mansikoita. Kun orjantappurapensas palaa, äksyt aasit lähtevät levottomasti liikkeelle, lohikäärmeet pakenevat, ihmiset juoksentelevat ja tanssivat kuin Rion karnevaalissa ja taivaasta laskeutuu selittämätön rauha.

Dramaattisia kertomuksia, leiskuvia kuvia, levottomia jalkoja, sinisiä unelmia. Saarna ei ole informaatiota vaan pyhää paahdetta (fantasmaa), näkyjä ja kosketusta, jumalallista puhetta elämästä. Saarna ei ole puhetaitoa vaan taidetta, saarnaajan tehtävä on muotoilla elämää sellaiseksi kuin Jumala on sen tarkoittanut. Siksi saarna on hyvän jazz-musiikin lailla villiä ja enakoimatonta. Elämä muuttaa muotoaan vastustamattomasti. Saarnassa on toisenlaisen ajattelutavan rakenne.

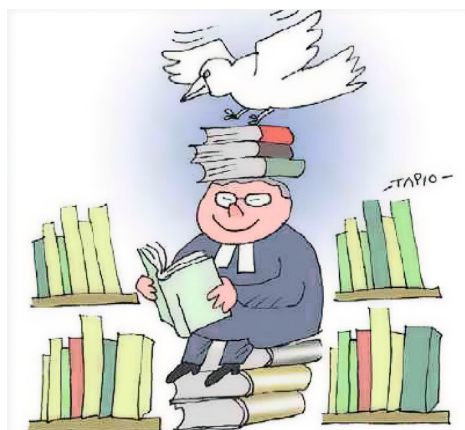
Jumala. Anna minulle lahjaksi sana, joka luo maailman. Kun sinun sanasi laskeutuu alas, elävä äänesi virittää sakramentaalisuuden. Jumala ei vetoa vain älyyn vaan löytää saarnallaan tien

syvälle sielun syvyyteen. Mitä kasteelle on vesi, ehtoolliselle leipä ja viini, sitä on saarnalle lohdutuksen ja kannustuksen ääni.

Saarna on siis kunnianosoitus elämän karnevaalille, sen selittämättömälle rosolle ja kauneudelle. Saarnaajan tehtävä on näyttää kuulijalle luvattu maa. Katso ylös, älä pelkää, olet turvassa.

Saarnassa lauseet hajoavat, adjektiivit lakastuvat, substantiivit kuihtuvat, verbit lähtevät lentoon. Sinä saat jalat allesi, sillä Jumala ei ole staattinen vaan ikuista liikettä. Jumala on sinussa ja sinä olet Jumalassa. Hän sanoo: Sinä olet minun.

SIVISTYS ON TOISEN KUNNIOITUSTA

Mikä nyt puhututtaa? Ainakin kirkko on ollut vuonna 2017 keskeinen puheenaihe.

Kirkko on ollut ahkerasti esillä kuin Arto Paasilinnan romaanissa. Ihmiskunnan Loppulaukassa (2000) Paasilinna panee emeritusarkkipiispa Leevi Ruokosen iloitsemaan maailmanlopusta. Hänen piispakollegansa Henrik Röpelinen liittyy huolestuneiden seuraan Hirttämättömien lurjusten yrttitarhassa (1998). Rovastiksi ylenneen pastori Hannes Taivaisen kirjailija kuvaa siveellisesti ankaraksi mieheksi.

Paasilinnan ehkä rakastettavin kirkonmies on kuitenkin rovasti Oskari Huuskonen, joka kaikessa keskinkertaisuudessaan pitää Jumalaa ammattitaidottomana luoja, koska hänen kauniin luomakunnan keskelle luomansa ihmispolo näyttää jatkuvasti osaavan vain uhkailla ja tapella. Tohelo mikä tohelo, sanoisi Urho Kekkosenkin.

Ihme kyllä maailmanloppu ei sittenkään vielä 2017 tullut, vaikka maailman ennusmerkit näyttävät tosi pahalta, että aika yksinkertaisesti loppuu kesken. Vuoden 2017 ehkä uuvuttavinta antia on ollut loppumaton Suomi 100-kehunta. Siitä ei ole jaksettu hetkeksikään vaieta. Onneksi vuoden lopulla saatiin vielä uusi puheenaihe, kun Suomen nuorten Kanadaottelussa teemmää maalia ei videotarkennuksesta huolimatta hyväksytty.

Kalervo Kummolan mielestä Suomelta hylättiin selvä maali: ”kiekko ylitti kokonaan maaliviivan”. Myös Teemu Selänne on pöyristynyt Kanadan avausmaalin hyväksymisestä. Toisen Teemun, piispa Laajasalon lopullista kantaa ei vielä tiedetä. Mutta tämä maali käänsi suomalaisten päät pois turhanpäiväisistä aatoksista; presidenttipeleistä, ilmastonmuutoksesta, pakolaisja maahanmuuttovirroista ynnä muista vähemmän kiinnostavista seikoista.

Martti Lutherkaan ei päässyt vuonna 2017 unohtumaan. Suomalaisuus on omalla tavallaan Lutherin uskonpuhdistuksen lapsi, reformaatio maailmanhistorian suuria vallankumouksia. Reformaation aloittamasta kehityksestä syntyi länsimainen oikeusvaltio. Reformaatio kasvatti kuilua Venäjän ja Euroopan välille, eikä Venjä vielä ole oikeusvaltio.

Vuosi 2017 muistuttaa että kirkko ja sen teologia ovat olennainen osa suomalaista historiaa. Reformaatiohyminän keskelle haluan nostaa esille kaksi toisinajattelijaa, joiden kriittinen pelisilmä mittaa reformaation varjopuolia. Opetusneuvos Tapio Ahokallio kysyy käynnistikö reformaatio maallisen ja kirkollisen vallan erottamisella samalla eurooppalaisen maallistumiskehityksen? Ja toinen. Finlandia-palkittu kirjailija Juha Hurme kantaa kirjoissaan huolta reformaation varjopuolista suomalaisen kansanperinteen tuhoajana. Hurme muistuttaa miten myöhempi kehitys jatkaa samaa tuhokierrettä missä hmiskunta keksi maanomistuksen, stressin, raatamisen, eriarvoisuuden, orjuuden, eläinräkkäyksen, luonnon riistämisen ja ympäristön tuhoamisen.

Itsenäisyys ja reformaatio pitäisi nähdä kulttuurin vahvistajana. Kulttuuri on hyvää käyttäytymistä, sivistys on sanojen, kielten ja käsitteiden hallintaa. Kieli paljastaa onko sivistynyt vai ei. Kulttuuri on myös sitä mihin pyrimme, se on ideaali.

Yhdyn professori Eero Tarastin uudenvuodentoivomukseen, että sivistyneessä puheessa vallitsisi vain yksi koodi: miellettyvyys. Sivistys on kunnioitusta toisia kohtaan, heidänosaansa eläytymistä.

KUKA EROTTAA VUOHET LAMPAISTA?

Pienetkin asiat järkyttävät joskus. Viron arkkipiispaksi valittu Urmas Viilma (41) on miltei tasan samanikäinen kuin oma esikoispoikani. No, virolaisia ei osaa oikein ihmetelläkään kun muistaa miten maan hallituskin on täytetty ”lapsiministreillä”. Pitää olla ”nopee, kapee ja upee” jotta pysyisi muodissa mukana. Oman vanhenemisensa ehkä parhaiten huomaakin johtajavalinnoissa. Ensimmäisen kerran hätkähdin kun piispat alkoivat olla itseäni nuorempia. Helsingin ja Espoon emeritukset täyttivät pyöreitä vuosia omien pyöreideni jälkeen, tunsin hienoista kutinaa sielussani, että sieltähän ne pojat hiihtävät perässä.

Entisiä rippikoululaisiani Kulosaaren seurakunnan nuorisopappivuosilta istuu nyt suurlähettiläinä, pääjohtajina tai vaikka Helsingin ylipormestarina. Kun näitä uutisia seuraa, on pakko huomata ikänsä. Joidenkin sukujen pappina olen saanut palvella neljää sukupolvea ja jos toimintavuosia vielä kertyy voi ehtiä ehkä viidettäkin. Näin täysin palvelleen etuoikeudella sitä saakin miettiä miten ylittää aikakausien rajoja ja rakentaa siltoja vuosikymmenten kokemusmaailmoihin. Kun viime kesänä Savonlinnan Oopperajuhlien aamunavauksessa Aarno Cronvall tiedusteli Tarja Haloselta eläkepäivien sujumista, presidentti vastasi napakasti, että kansalaisuudesta ei jäädä eläkkeelle.

Rovasti Veli-Matti Hynnisen (s.1944) reviiri on laaja. Hänet tunnetaan pappina Helsingissä, Kulosaassa, Kalliossa, Loviisassa, maailman eri kulmilla. "Salon siirrokkaan" saarnamatkoja Unkarin Csömöristä, ikuiseen Roomaan tai syntysijoille Enonkoskelle.

Televisiokoulun ja viestintäopintojen jälkeen Hynninen tuli tunnetuksi kirjoittajana ja journalistina. Kolumneja, pakinoita, lehtijuttuja. Televisio- ja radio-ohjelmia. Viimeksi Radio Deissä.

Puoli Kaupunkia-lehden päätoimittaja Kauko Vanajas ja kuvataiteilija Tapio Soivio ovat Hynnisen yhteistyökumppaneina koonneet tähän kirjaan Hynnistä viime vuosilta. Tapio Soivio on kuvittanut lähes neljäsataa Liperit kaulasta- kolumnia. Tämä kirja on lajissaan kolmas julkaisu.

Rovastin tekstit yltävät kirkollisesta keskustelusta kulttuurielämän eri alueille. Jazzista oopperaan, teatteriin, kirjallisuuteen, pyhiinvaelluksiin, jalkapalloon, ulkopolitiikan haasteisiin. Loviisan rauhanfoorumi ja maailmanrauha ottavat leijonanosansa. Suomalais- ugrilaiset vähemmistökansat, erityisesti Viro, nostavat teksteissä päänsä.

Pyhät polut, Rovastilan kesäkeittiö ja savusauna - yksi kirjoittajan erityisrakkauksista - löytävät teoksessa oman paikkansa.

